

Demokratikris i M

Den 2 februari i år framträdde John Dimitri Negroponte inför USA:s kongress. Han talade om valen i Latinamerika, tio länder har val under 2006. För USA var det livsviktigt att en samarbetsvillig president skulle bli vald i Mexiko den 2 juli. Detta betonade chefen för USA:s spionapparat.

Det fanns risk för att mexikanerna skulle välja Andrés Manuel López Obrador till nästa president eftersom de är mycket missnöjda med de senaste årens politik under den USA-samarbetande Vicente Fox. López Obrador som statchef i grannlandet, ett av Latinamerikas största länder, skulle kunna innebära ett hot mot USA:s intressen och nationella säkerhet.

Negroponte varnade för de radikala populisterna som tillämpar en ekonomisk politik som inte respekterar demokratiska institutioner. Som exempel nämnde han Venezuelas president Hugo Chávez som USA vill ha bort trots att han har fått folkets förtroende i en serie val under de senaste åren. Därmed antydde han att Lopez Obrador skulle stå i samma klass som Chávez och statscheferna i till exempel Bolivia, Brasilien, Uruguay eller Argentina. Dessa hörsammar inte tyst och med nedåtvänd blick instruktionerna från USA:s ambassader, dessa märkligt övernationella "superdemokratiska" institutioner.

Negroponte är inte vem som helst, som ambassadör i Bagdad var han en av arkitekterna bakom den valprocedur som gjort att Irak är i, eller på väg in i, ett inbördeskrig. Hans kansli drar upp riktlinjerna för hur USA

ska påverka valutgången i Mexiko och andra länder. Det sker både genom hemliga operationer och ambassadörers och sändebuds öppna hoteller och manipulationer. Media-kampanjer har en viktig roll, Interamerikanska pressföreningen, (*Sociedad Interamericana de Prensa*), är enligt vad en tjänsteman i spionadministrationen avslöjat för *The New York Times* ett verktyg för CIA.

Negroponte förknippas ofta med brist på respekt för liv och mänskliga rättigheter. Hans främsta uppgift som ambassadör i Honduras (1981–85) var att skapa contras och leda det lågintensiva kriget mot sandinistregeringen i Nicaragua och mot befrielseströrelserna i El Salvador och Guatemala. I hela Centralamerika ökade då antalet övergrepp mot civila dramatiskt. Enligt Amnesty Internationals årsrapporter från 1980-talet var det studenter, lära-

re, fackföreningsmedlemmar, bondeledare, socialarbetare, präster, kyrkans hjälparbetare i flyktinglägren och framför allt de flyktingar som kommit från Guatemala och El Salvador, som drabbades av tortyr, fängslanden och hemliga avrättningar. Myndigheternas ansvar för dessa övergrepp förnekades kategoriskt i USA-ambassadens rapporter till Washington. Först år 2001 kom det fram slutliga bevis för att den USA-ledda flygbasen El Aguacate hade fungerat som ett hemligt fängelse och tortyrcenter. John Negroponte var också medansvarig i den hemliga manövern som blivit känd som Iran-contras-skandalen.

När då den skrupelfrie spionchefen i början av året gav sin analys inför kongressen får man anta att han därmed underförstått deklarerade vilka insatser som är prioriterade. Hur den hemliga och säkert mycket omfattande budget han har ska användas och hur insatserna från de minst 15 spionorganisationer han basar över ska fördelas.

Om eller i vilken utsträckning detta påverkansarbete har influerat latinamerikanska valresultat kan inte påvisas. Det är sannolikt att de senaste valen i El Salvador påverkades starkt av hoten om att salvadoraner i USA skulle få problem om folk röstade fel. En stor del av befolkningen lever ju på emigranternas valutaförsändelser. Å andra sidan kanske motsvarande hoteller och landsättningarna av USA-trupper i Paraguay strax före valet provocerade väljarna och bidrog till Evo Morales seger i Bolivia.

Valcirkusen i Mexiko

När detta skrivs ett par veckor efter valen är situationen spänd efter att Felipe Calderon, PAN, *Partido de Acción Nacional*, tillräknats någon procentenhet mer än López Obrador. Den senare hade haft försprång i opinionsundersökningar efter att ha vunnit popularitet som guvernör i huvudstaden. Hans parti PRD (*Partido de la Revolución Democrática*) har inte varit bland dem som vunnit de flesta rösterna i de senaste valen, men nu dras allmänt paralleller till valen 1988 då PRD anses ha berövats valsegern i en starkt ifrågasatt valprocedur.

PRD har en videoinspelning där man stoppar ner tioalet röster i urnan och man har också med siffror visat att det finns fler röster än antalet väljare. På uppmaning av president Fox gjorde valmyndigheten i sista stund regelvidriga förändringar i proceduren. Demon-

Protesterande utsätts ofta för omfattande repression från myndigheterna. På bilden: en protest för att försvara den offentliga undervisningen. FOTO. LASSE WALLIN

strationer med en halv miljon deltagare har protesterat och López Obrador kräver att man räknar om, röst för röst och jämför med talet namn på vallängderna.

Calderon står för samma USA-vänliga politik som den nuvarande regeringen. Mexiko har under Fox, som tidigare varit Coca-Colas Latinamerikachef, fört en nyliberal politik orienterad mot frihandel och investeringar från utlandet. Tillväxten under perioden har dock varit blygsam. Fox är förespråkare av frihandelsavtalet ALCA och en av huvudpersonerna i utvecklingen av projektet *Plan Puebla Panama*. Efter tolv års erfarenheter av det impopulära Nordamerikanska frihandelsavtalet NAFTA har hans politik mött starkt folkligt motstånd.*

López Obradors har givit betydelsefulla valöften som att inte privatisera energisektorn och oljetillgångarna. Han har också lovat gottgöra urfolken för historiska oförrätter, att respektera San Andresavtalet – vilket innebär att respektera urfolkens rätt att delta i besluten om tillgångarna av olja, vatten uran och andra minerarikedomar i Chiapas. Valkampanjen präglades av dominerande medias smutskastning av López Obrador. Allt gjordes för att förhindra en seriös valkampanj där partierna på allvar kunde ha diskuterat resultatet av 20 års nyliberal politik och om PRD eventuellt skulle innebära en kursändring. Viktiga frågor för det mexikanska folket som borde debatteras saknas inte. Man oroar sig över sjukvård, pensioner, drogsmuggling, privatiseringar, den ekonomiska krisen på landsbygden med mera.

Den andra kampanjen

Zapatistalternativet Andra kampanjen ställde inte upp med någon kandidat i valen. Istället uppmanade subcomandant Marcos folket att inte inordna sig i den borgerliga demokratin. I stället för att delta i valfarsen borde arbetarklassen ägna sin kraft åt krossa kapitalismen och ta över ägandet av produktionsmedlen. Den zapatistiska befrielsearmén EZLN fick ju också en stor anslutning från den ungdomsgeneration som förlorade tilltron till det rådande systemet efter 1988 års val.

Han kallas också delegat noll och höll sitt förstamajtal i Uniroyalfackets lokaler till åminnelse av de gruvarbetare som nyligen massakrerats i Sicartsgruvan:

– Vi zapatister tänker att kapitalismen föder, förstärker och reproducerar orättvisor.

John Negroponte varnar för de "radikala populisterna" som tillämpar en ekonomisk politik som inte respekterar "demokratiska institutioner". Som exempel nämner han Venezuelas president Hugo Chávez som USA vill ha bort.

De som är rika och mäktiga har stulit sin rikedom från andra. De exploaterar dem som arbetar i städer, på landet, i bergen, under jord, på floder och hav. Kapitalismen omvandlar allt till varor och skapar ett samhälle för varor där allt ska säljas och köpas. Vi zapatister ser att orsakerna till vår smärta och olycka finns i det kapitalistiska systemet. Detta är vår fiende och vi kan inte leva i fred och med värdighet förrän systemet har utplånats.

Inför en bred facklig uppslutning nämnde han demonstrationerna av illegalt invandrade arbetare i USA som en följd av nedmonteringen av de sociala rättigheterna i Mexiko. Köpkraften har också haft en katastrofal försämring för lönearbetare. 1987 kunde en arbetare med minimilön efter 48 timmars arbete köpa 35 nödvändiga livsmedel och tjänster för en familj på fem personer. I dag krävs fem minimilöner för att få samma korg. 1976 arbetade man tre timmar av arbetstiden för att produktionen skulle räcka till lönen. I dag krävs endast tretton minuters produktion. Resten av tiden producerar man åt ägarna. Det är viktigt att kämpa för högre löner och bättre rättigheter. Men Marcos underströk att förbättringar är tillfälliga. Det är fundamentalt för en antikapitalist att kämpa för en hållbar förändring av produktionsförhållandena. Att det är arbetarna själva som måste äga produktionsmedlen och inte kapitalisten.

Kampen för att fattiga medborgare ska ha

rätt till liv och försörjning förs över hela Mexiko och har ofta anknytning till Andra kampanjen. Ett exempel på hur dessa organisationer utsätts för hård repression från myndigheterna är händelserna som ägde rum i början på maj i San Salvador Atenco, som ligger i Teacoco och politiskt styrs av PRD. En 14-årig pojke dödades och många sårades, 100–200 personer anhölls. Här förbjöd myndigheterna bönder från omgivande byar att sälja sina produkter på marknaden och tillämpade de nya reglerna med våld. Gatuförsäljarna stöds av Fronten för folks försvar (FPDT) som har kopplingar till Andra kampanjen.

Marcos kritiserar att våldet från myndigheterna underblåses av de etablerade politiska partierna och att massmedia systematiskt ger en negativ bild av de protesterande.

Både den officiella kampanjen och händelserna vid och efter valet ger Andra kampanjen vatten på sin kvarn. Marcos menar att fusk är en del av systemet. När han kritiseras för att inte stödja López Obrador svarar han att sannolikheten för att dennes löften till urfolken skulle kunna genomföras inom systemet är obefintlig.

Lasse Wallin

*) Frihandelsavtalen och PPP har beskrivits i tidigare nummer av *Nyheter från Nicaragua*.

Källor: La Jornada, Kristna Fredsrörelsen

